

TMMOB MADEN MÜHENDİSLERİ ODASI
MADENCİLİK SEKTÖRÜ SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ RAPORU

Ulusal Madencilik Politikasının Geliştirilmesine Yönelik Temel İlkelerimiz

* Her tür ekonomik faaliyette olduğu gibi madencilik faaliyetlerinde de amaç, insanın refah ve mutluluğudur. İnsan onuruna ve emeğine saygı, madencilik faaliyetlerinin planlama ve uygulanmasında hareket noktası olmalıdır. Kamu yararı öncelikli olarak göz önünde tutulmalıdır.

* Madencilik sektörünün geliştirilmesine yönelik oluşturulacak tüm amaç ve hedefler ile uygulamalar, her şeyden önce bilimsel ve teknik temeller üzerinde geliştirilmeli, bilimsel bilgi ile desteklenmeyen söylem ya da tasarımlardan uzak durulmalıdır.

* Madencilik sektörünün tüm alt sektörlerinde üretim arttırılmalıdır. Ancak, söz konusu üretimin hedefi dış satım değil, ülke sanayi sektörleri olmalıdır. Madencilik sektörünün ülke kalkınmasındaki kritik önemi, fazla miktarlarda üretilip yurt dışına satılarak döviz elde edilmesinde değil, ancak, yerli sanayiye düşük maliyette ve kaliteli girdi sağlamasındadır. Bu çerçevede, madencilik sektörünün planlanmasında ülke sanayi sektörleri ile entegrasyon ön planda tutulmalıdır.

* Ülkemizin ihtiyacı olan enerjinin, yerli maden kaynaklarımızdan karşılanması öncelikli hedef olmalıdır. Sanayinin ihtiyacı olan ucuz enerji üretiminin sağlanması ve bu enerjinin sürekli ve güvenilir olması bakımından, yerli maden kaynaklarımızın kullanılması kaçınılmaz bir gerekliliktir. Elektrik enerjisi arz - talep dengesinin sorunsuz sürdürülebilmesi için, ulusal maden kaynaklarımıza öncelik veren, akılcı bir enerji politikası zaman kaybedilmeden oluşturulmalıdır.

* Maden aramaları uzun yıllardır ihmal edilmiştir. Aramalarla ilgili etkin yasal ve yönetsel yapıların hızla tesisi ve çağdaş teknolojilerin kullanıldığı arama faaliyetlerinin, kamu denetiminde ve mutlaka rasyonel bir stratejik plan çerçevesinde yürütülmesi gerekmektedir.

3213 sayılı Maden Kanunu ile işlevsiz hale getirilen MTA geçmiş birikimi de göz önüne alınarak yeniden yapılandırılmalıdır.

* Madencilik sektöründe aramadan uç ürüne kadar her aşamada ileri teknoloji kullanımı amaçlanmalıdır. Üretim ve kaynak performansının iyileştirilmesine ve yeni ürünlerin elde edilmesine yönelik olarak yeni gelişen teknolojilerin kullanımı, bu sektörün ülke kalkınmasına katkısı bakımından kritik önemdedir. Bu nedenle sektörde yüksek teknoloji kullanımı ve üretilmesine yönelik araştırma - geliştirme çalışmalarına öncelik verilmelidir. İleri üretim teknolojilerinin geliştirilmesi ve kullanımı, daha temiz ve daha etkin madencilik süreç ve ürünlerinin temini bakımından önkoşuldur.

* Gelişmiş teknoloji kullanımı ve madencilik teknolojilerinin geliştirilmesi, sektöre önemli katkılar yapacak yeni fırsatlar yaratacaktır. Bu çerçevede söz konusu teknolojilere uyum sağlayacak ve bunları kullanabilecek iyi eğitilmiş işgücü istihdamının süratle artırılması, genel verimliliğin artışı bakımından son derece önemlidir. Madencilik faaliyetinin her aşamasında, en az bir maden mühendisinin varlığı zorunlu olmalıdır. Eğitim ve öğretim konusunun yeniden ele alınması ve sektörün gereksinim ve beklentilerine cevap vermesi gerekmektedir.

* Ülke madencilik sektörünün en önemli darboğazlarından biri, gerek kamu gerekse özel kuruluşlardaki yönetsel yapıların verimsizliğidir. Bu yapıların verimliliğine yönelik çalışmalar, madencilik sektörünün gelişimi bakımından son derece önemlidir. Söz konusu yapılarda hesap verilebilirlik ve şeffaflık mutlaka sağlanmalıdır.

* Sektörde pazar araştırması kavramı gelişmemiştir. Bu konunun kapsamlı bir çerçevede yeniden ele alınması, gerek mevcut gerekse gelişen pazarların yakından takip edilerek değişikliklere uygun stratejilerin belirlenmesi gerekmektedir.

* Çevre faktörü gözardı edilerek madencilik faaliyetlerinin yürütülmesi, içinde bulunduğumuz yüzyılda mümkün değildir. Madencilğin çevreye etkilerini yadsımak mümkün değildir. Ancak, madencilik sektöründe, çevre dostu teknoloji ve yöntemlerin kullanılması, madencilik süreçlerinde ya da sonrasında çevrenin korunmasına ya da yenilenmesine yönelik önlemlerin

alınması, sektörün gelişimini engellemeyecek, aksine genel anlamda sektörün gelişimine yönelik katkıyı yapacaktır.

* Madencilik sektöründe, kamuoyu doğru bilgilendirilmelidir. İstihdam yaratan, sanayileşmenin ana girdisini sağlayan ve katma değer üreten bir sektör olduğu topluma anlatılmalıdır.

* Madencilik sektörüne ilişkin alınacak kararlara ilgili yöre halkının katılımı sağlanmalıdır.

* Toplumsal, ekonomik ve çevresel bakımdan sürdürülebilir bir madencilik sektörünün gelişimi; devlet, sektörde faaliyet gösteren kurum ve kuruluşlar ile demokratik kitle örgütleri ve sivil toplum örgütlerinin yapıcı işbirliği ile mümkündür. Söz konusu tarafların doğrudan katılımları olmaksızın hazırlanacak herhangi bir sektör planının ya da plan uygulamasının başarılı olması mümkün görülmemektedir.

MADENCİLİK SEKTÖRÜNÜN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİMİZ

MADENCİLİĞİ DİĞER SEKTÖRLERDEN AYIRAN ÖZELLİKLER,

- Üretildiğinde yerine konulamayan tükenen varlıklardır.
- Her aşaması çok risklidir.
- Yatırımın geri dönüş süreci uzundur.
- Yer seçim şansı yoktur, bulunduğu yerde işletilmesi zorunludur.
- İstihdam ve katma değer yaratan emek yoğun bir sektördür.
- Çevreye etkisi önlenemeyen veya kontrol edilemeyen bir sektördür.
- Genellikle kırsal kesimlerde yapıldığından göçü önler.
- Madencilik yapılan bölgeler daha hızlı kalkınır.
- Ekonomik kalkınma için madenlerin işletilmesi gereklidir.
- Krizlerden en çok etkilenen sektörlerden birisidir.
- Madencilik faaliyetleri durdurulduğunda yeniden üretime alınması büyük maliyetlere neden olmaktadır.

MÜHENDİSİN ÖNEMİ VE EĞİTİMİ

SORUN: Mühendise gereken önem verilmemektedir.

ÇÖZÜM : Madenlerin aranması, bulunması, rezerv hesapları, üretimi, tetkik ve analizleri ile teknolojik özellikleri bütünüyle mühendislik işidir. Bu faaliyetlerde mutlaka yeterli sayıda mühendis yer almalıdır.

SORUN: Maden Mühendisliği Eğitimi istenilen düzeyde değildir.

AÇIKLAMA: Gelişmiş ülkelerde maden mühendisliği bölümlerine ülkenin ihtiyaç durumu dikkate alınarak öğrenci alınmaktadır.Ülkemizde halen öğrenci alan 17 gündüz ve 5 gece bölümü ile yeni kurulmuş henüz öğrenci almayan bölümler de bulunmaktadır.Her yıl yaklaşık 1200 civarında maden mühendisi mezun olmaktadır.

ÇÖZÜM : Nitelikli maden mühendisi yetiştirilmesi amacıyla yeniden planlama yapılmalıdır. Üniversitelerin öğretim kadrosu ve altyapı eksiklikleri giderilmelidir.

İŞ KANUNU

SORUN: Yürürlükte bulunan 4857 Sayılı İş Kanunu; 50 den az işçi çalıştıran (sektörümüz ağırlıklı olarak bu durumdadır) işyerlerinde iş kazalarının önlenmesinde yetersiz kalmaktadır.

AÇIKLAMA : 4857 Sayılı İş Kanununun 81. maddesine göre işverenler,devamlı olarak en az elli işçi çalıştırdıkları iş yerlerinde alınması gereken iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin belirlenmesi ve uygulanmasının izlenmesi, iş kazası ve meslek hastalıklarının önlenmesi, işçilerin ilk yardım ve tedavi ile koruyucu sağlık ve güvenlik hizmetlerinin yürütülmesi amacıyla, iş yerindeki işçi sayısı, iş yerinin niteliği ve işin tehlike sınıf ve derecesine göre;

- İşyeri sağlık ve güvenlik birimi oluşturmakla,
- Bir veya birden fazla işyeri hekimi ile gereğinde diğer sağlık personelini görevlendirmekle,

- Sanayiden sayılan işlerde iş güvenliği uzmanı olan bir veya birden fazla mühendis veya teknik elemanı görevlendirmekle, yükümlüdürler.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca 15 Ağustos 2009 tarih ve 27320 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan "İş yeri sağlık ve güvenlik birimleri ile ortak sağlık ve güvenlik birimleri hakkında yönetmelik"te de bu konu;

"İşyeri sağlık ve güvenlik biriminin oluşturulması veya işyeri dışında kurulu ortak sağlık ve güvenlik birimlerinden hizmet alınması ile işyeri hekimi ve gereğinde diğer personelin görevlendirilmesi bakımından devamlı olarak en az 50 işçi çalıştırılan işyerlerini,

iş güvenliği uzmanı mühendis veya teknik elemanın görevlendirilmesi bakımından sanayiden sayılan işlerin yapıldığı ve devamlı olarak en az 50 işçi çalıştırılan işyerlerini" şeklinde işlenmiştir.

Ülkemizdeki işyerlerinin % 98'inin 50'den az işçi çalıştırdığı, tüm çalışanların % 70'inin 50'den az işçi çalıştıran işyerlerinde çalıştığı, iş kazalarının % 63'ünün de 50'den az işçi çalıştıran işyerlerinde meydana geldiği bizzat Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının istatistiklerinde belirtilmektedir.

Ülkemizdeki kazaların büyük çoğunluğu küçük ve orta büyüklükteki işletmelerde meydana gelmektedir. Yönetmelikte iş sağlığı ve güvenliği hizmeti alınabilmesinin sınırı 50 kişiden fazla ve sürekli işler olarak belirlenmiştir. 50 kişiden az işçinin çalıştığı işyerleri ve mevsimlik işlerde çalışanların iş sağlığı ve güvenliği hizmeti alabilme hakları ise yok sayılmıştır.

ÇÖZÜM :Çıkarılacak mevzuatlar ile madencilik sektörü de dâhil olmak üzere, "çok tehlikeli grup" kapsamında değerlendirilen bütün işyerlerinde işçi sayısına bakılmaksızın, iş sağlığı ve güvenliği kurullarının oluşturulması, iş yeri hekimi, iş güvenliği Uzmanı ve mühendis çalıştırma zorunluluğu mutlaka sağlanmalıdır.

SORUN: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, denetlenecek iş yeri sayısı ve mevcut denetim eleman sayısı dikkate alındığında gerekli denetimleri yeterince yapamamaktadır.

ÇÖZÜM : Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının denetim kadrolarının sayısı mutlaka arttırılmalı, denetlemenin hedefine ulaşabilmesi için işletmelerde çalışmış deneyimli maden mühendisleriyle güçlendirilmeli, bunların yanına yeni elemanlar katılarak deneyimlerin aktarılması sağlanmalıdır.

Madenler, Anayasanın 168'inci maddesine göre, devletin hüküm ve tasarrufu altında olup, kontrolü de yine devlet tarafından yapılmaktadır. Yasa ile, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının madencilikten sorumlu birimi olan Maden İşleri Genel Müdürlüğüne "madencilik faaliyetlerinin iş güvenliği ve işçi sağlığı ilkelerine uygun yürütülmesini takip etme" görevi de verilmiştir. Bu kuruluş, uzmanlık gerektiren İSG denetimi konusunda eleman yokluğu nedeniyle görevini yapamamaktadır. Maden İşleri Genel Müdürlüğü arama, işletme ruhsatı dahil 44 bin ruhsatı 250 civarında teknik elemanla denetlemek zorunda kalmaktadır. Bunun fiziken mümkün olmadığı bilinmektedir. Bu denetimler hiç yapılamamakta ya da eksik yapılmaktadır. Dolayısıyla Maden İşleri Genel Müdürlüğü bu gerekçe nedeniyle hem nitelik hem nicelik olarak, başta maden mühendisleri olmak üzere diğer mühendislerle kadrosunu güçlendirmek durumundadır.

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının denetlemedeki yetki sınırları açıkça belirlenmelidir.

SORUN: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından çıkarılan yeni İş Kanunu ve ilgili yönetmelikleri, madencilik sektöründe etkin denetlemenin yapılabilmesi bakımından yetersizdir.

AÇIKLAMA: Madencilik sektörü, doğası gereği özellik arz eden ve bu nedenle bilgi, deneyim, uzmanlık ve sürekli denetim gerektiren dünyanın en zor ve riskli iş koludur. Maden kazaları incelendiğinde olayın; teknik, sosyal, ekonomik, eğitim, planlama ve denetim sorunları gibi pek çok nedeni olduğu görülmektedir.

İş kazalarının önlenmesi için yasal mevzuatlarda yapılacak düzenlemelerle iş yerlerindeki denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi gerekmektedir. Ancak , son olarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığınca 15 Ağustos 2009 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanan

"İşyeri Sağlık ve Güvenlik Birimleri ile Ortak Sağlık ve Güvenlik Birimleri Hakkında Yönetmelik"te daha önce iptal edilen yönetmelik için verilen yargı kararları ve toplum beklentileri yok sayılarak hareket edilmiştir ve Yönetmelikle İş Güvenliği Uzmanlığı ile eğitimi piyasalaştırılmış ve ticarileştirilmiş, Meslek Odalarının görüşleri ise dikkate alınmamıştır.

Türkiye iş kazalarında dünyada üçüncü, Avrupa'da birinci sırada yer almaktadır. Özel maden işletmelerinde, işçi sağlığı ve iş güvenliği önlemleri genellikle maliyet unsuru olarak görülmektedir. Maden kazaları son yıllarda belirgin olarak artmaktadır. Odamız kayıtlarına göre, 2008 yılında 43 maden çalışanı iş kazası sonucu yaşamını yitirmişken, 2009 yılında bu 92'ye çıkmıştır. 2010 yılının ilk 2 ayında ise 21 olmuştur. Ancak bu sayının daha yüksek olduğu tahmin edilmekte ve hayatını kaybedenler içerisinde maden mühendisleri de bulunmaktadır. Özellikle yeraltı kömür madenciliği, işçi sayısı başına düşen kaza ve ölüm sıralamasında bütün sektörlerin başında yer almaktadır. Bu nedenle, madencilik sektörü daha yakından izlenmeli, değerlendirilmeli ve kaza önleme çalışmalarına daha fazla ağırlık verilmelidir.

ÇÖZÜM: İş kazalarının çok önemli bir kısmı önlenabilir ve gelişmiş ülkeler bunu başarmıştır. Ancak ne yazık ki ülkemizde hâlâ kazalar "kader" olarak görülmektedir. Bunu değiştirmenin yolu ilgili tarafların katılımıyla denetim mekanizmalarını oluşturacak mevzuatların çıkarılması, çıkarılacak mevzuatlarda yaptırım hükümlerinin konulması, bunların uygulanmasından ve eğitimden geçmektedir. Söz konusu mevzuat, gözden geçirilerek madencilik sektörünün özellik arz eden sorunları da göz önüne alınarak yeniden düzenlenmelidir. Kazalara neden olan etmenler belirlenerek, çıkarılacak risk haritası kapsamında tüm taraflarca değerlendirilip, alınacak önlemler belirlenmelidir.

MADEN ARAMA

SORUN : Maden aramaları uzun yıllardır ihmal edilmiştir. Ülkemizdeki madenler yeterince aranmamıştır.

AÇIKLAMA: Türkiye Cumhuriyetinin çağdaş uygarlığı yakalayabilmesi için belirlenen hedeflerden birinin de sanayileşmek olduğu bilinciyle 1930'lardan sonra çıkarılan kanunlarla

hukuki olarak alt çalışmaları tamamlanmış, 2804 ve 2805 sayılı yasalarla 1935 yılında MTA Genel Müdürlüğü ve Etibank kurulmuş,hızlı bir şekilde ülkenin maden potansiyelinin ortaya çıkarılması için çalışmalara başlanılmıştır.1985 yılına kadar jeolojik yapı, tektonizma,mineral oluşumları ve rezerv tespitleri yönünden önemli sonuçlara ulaşılmıştır.1985 yılında çıkarılan 3213 sayılı yasa ile MTA herhangi bir şirkete eşit görülmüş, yetkilerine sınırlamalar getirilerek arama özel sektör tarafından yapılmalıdır anlayışı benimsenmiştir.Ancak 1990'ların sonuna gelindiğinde ülkede yeterli düzeyde maden aranmadığı,ciddi bir boşluğun ortaya çıktığı görülmüştür.Bu süreç içerisinde MTA'ya istenen düzeyde yeni eleman alınmamış, malzeme ve ekipman yönünden ciddi erozyona uğramıştır.

ÇÖZÜM: MTA personel, malzeme ve ekipman yönünden ele alınmalı,teknik ve teknolojik yönden günün gereklerine göre teçhiz edilerek ülkenin bugün ihtiyaç duyduğu, gelecekte duyacağı hammaddelerin aranmasına zaman geçirilmeden başlanılmalıdır.Gelişen teknolojiler nedeniyle tenörlerin (%)'leri oldukça düşmüştür.Geçmişte % 4-5 tenörlü bakırlar işletilebilirken bu oran günümüzde% 0.4'lere kadar düşmüştür.Bu gerçekler ışığında kaynaklar yeniden belirlenmeli ve aranmalıdır.Laboratuarlar yenilenerek, cevher analizlerinin, teknik ve teknolojik özelliklerin belirlenmesinin yurt dışında yaptırılmasına son verilmeli,uluslararası düzeyde akredite olmuş sisteme kavuşturulmalıdır.

MADEN KANUNU

SORUN :5177 Sayılı Kanunla Değişik 3213 Sayılı Maden Kanunu'nda değişiklik yapılarak bazı madenlerin denetimini Özel İdarelere devredilmiştir. Söz konusu kurumda yeterli ve deneyimli maden mühendisi ve diğer teknik eleman bulunmadığı için Maden Kanununun gerekleri yerine getirilemediği gibi bu durum iş kazalarının artmasına da neden olabilecektir.

AÇIKLAMA: 5177 Sayılı Kanunla Değişik 3213 Sayılı Maden Kanununun I(a) Grubu Madenleri ile ilgili Uygulama Yönetmeliğine göre I(a) grubu madenlerin, Maden Kanunu ile ilgili gereklerin yerine getirilmesinin takibi Özel İdarelere bırakılmıştır. Ayrıca, 2006 yılından beri Maden Kanununun 12. maddesindeki denetimler tüm madenleri kapsayacak şekilde İl Özel İdarelerine verilmiştir. Ancak taşrada Maden İşleri Genel Müdürlüğünün herhangi bir teşkilatı

olmadığı gibi, il Özel idarelerinin de kadroları ve yapılanması bu işlerin yürütülebilmesi için yeterli değildir.

ÇÖZÜM: Maden İşleri Genel Müdürlüğü teşkilatı güçlendirilmeli ve taşra teşkilatı oluşturulmalıdır. Özel idarelerde mutlaka madencilik birimi kurulmalı, bu birimler maden mühendisleriyle güçlendirilmelidir.

SORUN: 5177 Sayılı Kanunla Değişik 3213 Sayılı Maden Kanununun 31. maddesi, üretimde daimi maden mühendisi bulundurulması konusunda eksik kalmaktadır.

AÇIKLAMA: 5177 Sayılı Kanunla Değişik 3213 Sayılı Maden Kanununun 31. maddesinde "maden üretimi bir maden mühendisinin nezaretinde yapılır" hükmü yer almaktadır. Aynı Kanunun Uygulama Yönetmeliğinin 110.maddesinde maden mühendisinin daimi olarak istihdam edileceği durumlar olarak;

- En az 30 işçi çalıştıran işletmeler,
  - En az on beş işçi çalıştıran yer altı yöntemiyle çalışan işletmeler,
- gösterilmiştir.

Yine aynı Kanunun Uygulama Yönetmeliğinin 111. maddesinin b bendinde"..Teknik nezaretçi, ruhsat sahasındaki faaliyet ve üretimleri on beş günde en az bir defa denetlemek, tespitlerini ve önerilerini teknik nezaretçi defterine not etmek zorundadır.."denilmektedir.

Uygulama Yönetmeliğinin her iki maddesinde de mühendisin bulunması koşullara bağlanmıştır.

ÇÖZÜM : Maden Kanununun 31. maddesi maden mühendisinin daimi istihdamını zorunlu kılacak şekilde yeniden düzenlenmelidir. Düzenlemede maden mühendisi olmadan ocağın işletmeye alınamayacağı, üretim yapılamayacağı ve vardiyalı çalışılan yerlerde her vardiyada maden mühendisi bulundurma zorunluluğu yer almalıdır.

4857 Sayılı İş Kanununun 81. maddesi dikkate alındığında 50' den fazla ç.alışanın bulunduğu işyerlerinde İş Güvenliği Uzmanı bulundurma zorunluluğu olduğundan, Teknik Nezaretçiye 4857 Sayılı Kanununu ve Yönetmeliklerini uygulama zorunluluğu verilmemelidir.

SORUN: Teknik nezaretçi uygulamasında; aynı zamanda iş güvenliğinden de sorumlu olan mühendis ücretini, denetlemek durumunda olduğu işyeri sahibinden almakta olup, bu durum mühendisin, işletme ile ilgili kararlarında özgür davranmasını engellemektedir.

AÇIKLAMA : 5177 Sayılı Kanunla Değişik 3213 Sayılı Maden Kanunu Uygulama Yönetmeliğinin "Tanımlar" ile ilgili 4. maddesinde Teknik Nezaretçi" işletmelerdeki faaliyetlerin teknik ve emniyet yönünden nezaretini yapan,Kanunun 29 uncu maddesi gereği faaliyet bilgi formunun hazırlanmasından sorumlu ve yetkili maden mühendisi"olarak tarif edilmiş, yine aynı Yönetmeliğin 111.maddesinin b bendinde"...Teknik nezaretçi,ruhsat sahasındaki faaliyet ve üretimleri on beş günde en az bir defa denetlemek,tespitlerini ve önerilerini teknik nezaretçi defterine not etmek zorundadır.."şeklindeki ifade ile teknik nezaretçinin görevi tarif edilmiştir.

Kanunda teknik nezaretçinin ücretinin ödenmesine yönelik herhangi bir hüküm yer almamıştır.Bu konu ile ilgili TBMM Başkanlığına kanun teklifi verilmiştir.

Söz konusu kanun teklifi rapor ekindedir. (Ek.1)

ÇÖZÜM : Ruhsat sahasındaki uygulamanın projesine uygunluğunun kontrolü, eksikliklerin belirlenerek önerilerin yapılabilmesi, gerektiğinde işin durdurulabilmesi ve bu bağlamda iş kazalarının önüne geçilebilmesi için teknik nezaretçinin özgürce karar vererek nezaret görevini gereğince yerine getirebilmesine bağlıdır. Bu nedenle teknik nezaretçinin ruhsat sahibine bağlı olmadan ücretini oluşturulacak direkt bir fondan alması için gerekli yasal düzenlemeler acilen yapılmalıdır.

SORUN: Madencilik sektöründe teşvikler yetersizdir.

AÇIKLAMA: Özellikle iş kazalarının önlenmesine yönelik olarak tedbirlerin alınabilmesi için sektörün desteklenmesi gereklidir. Örneğin; Bir yer altı kömür ocağında uzaktan kumanda sisteminin kurulmasının bedeli yaklaşık 50-60 bin dolar civarındadır. Bunu küçük madencinin

yapabilmesi mümkün değildir. Bu nedenle yasaların önerdiği önlemler alınamamakta ya da eksik alınmaktadır.

ÇÖZÜM: Madencilik sektörü ilk yatırımı çok fazla olan ve risk sermayesi yüksek bir sektördür. Yatırılan sermayenin geri dönüşü uzun yılları almaktadır. Ayrıca iş güvenliği yatırımları çok pahalı ve zorunlu yatırımlardır. Bu gerekçelerle, özellikle iş güvenliği yatırımlarında sektör teşvik verilerek desteklenmelidir.

SORUN: Yeterince eleman alınmaması ve yatırım yapılmaması, Kamu Kurum ve Kuruluşlarını işlevsiz hale getirmektedir.

ÇÖZÜM : MTA, TKİ, TTK, ETİMADEN, BOREN, EÜAŞ, TCK, DSI gibi araştırmacı ve üretici madencilikle ilgili kamu kurumları güçlendirilmelidir. Tecrübeli kadroların yeni kadrolara bilgi aktarımını sağlamak amacıyla düzenli olarak maden mühendisi dahil teknik eleman istihdamı sağlanmalıdır.

ENERJİ SORUNU VE YERLİ KAYNAKLARIMIZIN DEĞERLENDİRİLMESİ

SORUN: Sanayimizin ana girdisi elektrik enerjisinin önemli hammaddelerinden biri olan yerli kömür kaynaklarımızın yeterince kullanılmaması, bunun yerine ithal kömür ve ithal doğal gaz dayalı politikalar, enerji arz güvenliğinden de öte ülke güvenliğini tehlikeye düşürmektedir.

AÇIKLAMA: Ülkemizde enerji üretiminin, % 48.5'i doğal gaz,yaklaşık %8.5'i ithal kömürden karşılanmaktadır. Tamamen yurtdışına bağımlı olduğumuz doğal gazın, 1985 yılında % 1 bile olmayan payının hızla yükselmesi, enerjide dışa bağımlılığımızı arttırmış, ülkemiz muhtemel enerji krizleri karşısında savunmasız konuma getirilmiştir.

Doğalgaz üreticisi ülkelerde bile görülmeyen bu oranlar süratle düşürülmeli, öncelikle kömür ve diğer yerli kaynakların kullanımı artırılarak, ülkemizin dışa bağımlılığı çıkabilecek muhtemel krizleri önleyecek ölçülere getirilmelidir.

Ayrıca, linyitten elde edilen elektrik enerjisinin Kw/h'i ortalama 4-5 cent civarında iken, doğalgazdan elde edilen elektrik enerjisinin maliyetinin 8-12 cent arasında değiştiği bilinmektedir.

İstihdam dikkate alındığında,1000 megavat kurulu gücü olan doğalgaz santralinde 250 kişi çalışmaktadır.Oysa 1000 megavat kurulu gücü olan kömürle çalışan bir santralde kömür ocağı ile birlikte 2500 kişi çalışabilmektedir.

Enerji Piyasası Düzenleme Kuruluna şu anda 5.320 megavatlık ithal kömüre dayalı santral kurulmasıyla ilgili lisans başvurusu bulunmakta olup, bunun 200 megavatına lisans verilmiştir.

Ülkemiz 12 milyar ton linyit, 1.5 milyar ton taş kömürü rezervine sahiptir. Şu anda yerli kaynaklara dayalı 8.400 megavat kurulu güç ile yine teknik hesaplamalara göre 10.000 megavat daha kömüre dayalı santral kurulabilecek kapasite vardır. Söz konusu yatakların atıl bekletilerek elektrik üretiminde kullanılmaması akılcı değildir. Afşin-Elbistan, Tufanbeyli, Saray ve Çankırı-Orta sahalarının elektrik enerjisine yönelik olarak değerlendirilmesi büyük önem arz etmektedir.

ÇÖZÜM: Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu, Enerji Piyasası Kanunu'na dayanarak kamunun enerji yatırımı yapmasına olanak tanınmamaktadır. Enerji bir kamu hizmetidir. Sürdürülebilir kalkınmanın ve arz güvenliğinin sağlanması için IMF ve Dünya Bankası'nın dayatmaları ile enerji planlaması, yatırımı ve üretiminin kamu tarafından yapılmasının önündeki yasal engeller ortadan kaldırılmalıdır. EÜAŞ'ın ve diğer kamu kurumlarının elindeki linyit havzalarındaki kömürlerin yakıt olarak kullanılacağı, üretim projeksiyonunda yer alan termik santrallerinin yapımına, 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanununda da yer aldığı üzere "özel sektör yatırımlarının yetersiz kalması durumunda kamu kuruluşlarının (EÜAŞ) yeni üretim tesisi yatırımı yapması" hükmünün işletilerek, kamu eliyle bir an önce başlanması gerekmektedir.

Temiz kömür teknolojilerinin kullanımı teşvik edilmelidir. Isıl değeri düşük, kül, nem ve kükürt değerleri yüksek olan kömürlerimizin iyileştirilmesi, dolayısıyla çevreye daha az zarar vermesinin sağlanması ve ithal kömürlerle rekabet koşullarının oluşturulması amaçlarıyla temiz kömür teknolojilerinin kullanımı yaygınlaştırılmalıdır.

İhtiyacımız olan enerjinin yerli kaynaklardan karşılanması öncelikli hedef olmalıdır. Ülkemiz önemli miktarda kömür rezervine sahiptir. Ülkemizde ucuz enerji üretiminin sağlanması, bu enerjinin sürekli ve güvenilir olması bakımından yerli kaynaklarımızın kullanılması kaçınılmaz bir gerekliliktir. Bu nedenle yerli kömür kullanımına yönelik termik santral kurulması ve hidroelektrik santrallerin artırılması yoluna gidilmelidir.

İSTİHDAM VE GÖÇ

SORUN : Madencilik sektörüne gereken önemin verilmeyişi nedeniyle işsizlik ve göç sorunu artmıştır.

AÇIKLAMA: Büyük ölçekli maden üretimi, bir çok ülkenin ekonomik ve toplumsal kalkınmasında önemli bir rol oynamaktadır. Madencilik, işsizlik ve yoksulluğun yüksek olduğu kırsal bölgelerde, gerek doğrudan gerekse söz konusu faaliyetin yarattığı yan ekonomik faaliyetler sonucu binlerce kişiye istihdam olanağı sağlamaktadır. İstihdam ile yaratılan gelir, kırsalda üretilen mal ve hizmetlerin tüketilmesi bakımından da yaşamsaldır. Ayrıca, kırsal bölgelerde ulaşım, su, eğitim ve iletişim gibi ekonomik ve sosyal altyapının sağlanmasına yönelik önemli katkısı da bulunmaktadır.

ÇÖZÜM: Madencilik katma değer yaratan emek yoğun bir sektördür. Bilimsel çalışmalara göre 1 maden işçisi yanında 12 kişiyi daha istihdam etmektedir. Yani madende çalışan her kişi dolaylı olarak 12 kişiye daha iş imkanı yaratmaktadır. Hem istihdam boyutuyla hem de arz güvenliği boyutuyla yerli kaynaklara yönelmesi gerekmektedir.

SORUN: Arama ve işletme aşamasında yapılan madencilik projeleri uygulanmamaktadır.

ÇÖZÜM : Madenlerin arama - işletme ve pazarlama aşamalarında .gerçeklere uygun projelendirmeler ve mühendislik hesapları yapılmalıdır.

Ruhsat talepleri için MiGEM' e verilen projeler iyi incelenmeli, kontrol edilmeli, gerçeklere uygunluğu araştırılmalıdır.

Kabul edilen arama ve işletme projelerine uygun çalışma yapılıp yapılmadığı, cevher üretimi yapılıp yapılmadığı yetkililerce belli aralıklarla mutlaka denetlenmelidir.

Bir madenin işletmeye açılabilmesi için alınacak izinler ve ödenecek harçlarla ilgili tablo ektedir. (Ek.2)

ÇEVRE

SORUN: Madencilik çalışmaları sırasında ortaya çıkan olumsuz çevresel etkiler konusunda sektörde bulunan tüm kesimler sorumluluklarını üstlenerek gereklilikleri yeterince yerine getirmemektedir.

ÇÖZÜM : Doğru ve uygulanabilir bir çevre ve madencilik mevzuatının oluşturulması, etkili ve yaygın bir idari örgütlenmeyle, kamusal denetimin sıklaştırılması gereklidir.

SORUN: Sektörü ilgilendiren kanunlar birliktelik sağlanmadan çıkarılmaktadır.

ÇÖZÜM : Madencilikte başta maden kanunu olmak üzere ilgili diğer bakanlıklar ve kurumlarla gerekli birliktelik sağlanmadan çıkarılan kanunlar, Danıştay ya da Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmekte bu iptaller sonucu sektör zor durumda kalmaktadır. Kanunlar ve yönetmelikler mutlaka ilgili tarafların birlikteliği sağlanarak çıkarılmalıdır.

HAMMADDE İHRACI

SORUN: Stratejik bir maden olan BOR yeterince değerlendirilmemektedir.

AÇIKLAMA : Bor madeninin çok çeşitli kullanım alanının olması ve gelecekte de daha çok önem kazanacağı biliniyor stratejik konumunu güçlendirmektedir. Bor pazarı, sınırlı üretici olması ve ürün grubunun birbirlerini ikame edebilme özelliklerinin ürün çeşitlendirmesi gerektirmesi sebebiyle, diğer maden ve metal pazarlarından çok ayrı bir yapıya sahiptir. Bu pazarın, diğer maden veya metal borsalarında olduğu gibi, piyasa şartlarında oluşan fiyatlara göre alım-satım işlemlerinin gerçekleştirildiği bir pazar olarak görülmemesi gerekir.

Ülkemizin sahip olduğu yüksek miktar ve kalitedeki rezervden sağlanacak faydanın en üst seviyeye çıkarılabilmesinin koşullarını oluşturmak, diğer bir deyimle katma değerleri daha yüksek ürünlere yönelmek büyük önem taşımaktadır.

ÇÖZÜM: Bugün yapılması gereken, AR-GE çalışmalarını hızlandırmak, gelişen teknolojileri sektörde uygulayarak katma değeri çok fazla olan bor kimyasallarını üretmektir. Bu konuda tüm tarafların işbirliği yapmaları kaçınılmaz bir zorunluluktur.

SORUN: Madenlerimiz hammadde olarak ihraç edilmekte, hem dış ülkelere ucuz kaynak yaratılmakta hem de yerli sanayiye düşük maliyetli ve kaliteli girdi sağlanamamaktadır.

AÇIKLAMA: Bir ülke kendi kaynaklarının yurt içinde işlenmesine yönelik politikalar geliştirip uygulayamıyorsa; bu ülke sanayileşmiş ülkelere ucuz hammadde sağlamaktadır. Diğer bir deyimle ülke zenginlikleri gerçek değerlerinin çok altında yurt dışına aktarılmaktadır.

Ülkemizin sanayileşememesi ve mamul madde üretiminin yeterince yapılamaması madenlerimizin hammadde olarak ihracı sonucunu doğurmaktadır. Madenlerimizin ham olarak ihraç edilmesi; yer altı kaynaklarımızı ekonomiye katmak yerine tam tersine ekonomi dışına itilmesi anlamına gelmektedir. 2009 yılında tüm madenlerimizden elde edilen ihracat gelirimiz 3.2 milyar dolar olmuştur. Aynı yıl sadece ithal kömüre 2 milyar dolara yakın döviz ödenmiştir. Bu miktar demirle birlikte 3 milyar doları bulmaktadır.

Ülkemiz madenler açısından, özellikle çeşitlilik açısından zengin bir ülkedir. Her ne kadar büyük rezervlerimiz yoksa da bor, toryum, trona, mermer ve endüstriyel hammaddeler konusunda şanslı bir ülke konumundadır.

ÇÖZÜM : Madencilik sektörünün tüm alt sektörlerinde üretim arttırılmalı ancak, söz konusu üretimin hedefi dış satım değil, ülke sanayi sektörleri olmalıdır. Madencilik sektörünün ülke kalkınmasındaki kritik önemi, fazla miktarlarda üretilip yurt dışına satılarak döviz elde edilmesinde değil, yerli sanayiye düşük maliyette ve kaliteli girdi sağlamasındadır. Bu çerçevede, madencilik sektörünün planlanmasında ülke sanayi sektörleri ile entegrasyon ön planda tutulmalıdır.

Yine madencilik sektöründe aramadan uç ürüne kadar her aşamada ileri teknolojinin kullanımı önemlidir. Burada ileri teknolojinin kullanımının daha temiz, daha etkin bir madencilik süreç ve ürünlerin temini bakımından önemlidir.